

Sådan genkender du en psykopat

Den svenske forfatter Thomas Erikson har skrevet en ny bog, "En verdensmester i manipulation: Sådan genkender du en psykopat", som er oversat til dansk. Bogen kommer i forlængelse af en række tv-udsendelser med lægen Charlotte Bøving, der fortalte om sin far, der også var læge, og som udviste klare psykopatiske træk.

I mit arbejde som praktiserende børne- og ungdomspsykiater har jeg mødt en del børn og mødre, der har været i familie med mænd, der udviser disse træk. Jeg hører det naturligvis fra mødrene, idet jeg sjældent møder fædrene. I givet fald ville jeg ikke stille en diagnose. Jeg er ikke speciallæge i voksenpsykiatri.

Men jeg kan genkende forløbene, som mødrene beskriver, og jeg genkender fædrene som de charmerende og overtalende mænd, som det beskrives i bogen.

Thomas Erikson opfordrer kvinderne til at komme væk så hurtigt som muligt, og jeg er naturligvis enig. Imidlertid varer det som regel en rum tid, før det bliver helt tydeligt, hvad der er på færde.

I begyndelsen er det for mange kvinder dejligt at blive feteret så meget, som disse mænd ofte gør det. Nogle gange bliver det først klart for kvinden, når hun får et barn, eller når hun får nummer to. Så kan det tage fart med i varierende omfang at bestemme over kvinden, at begrænse kontakten til veninder og familie.

Der kan opstå situationer, hvor børnenes ve og vel forekommer påfaldende uinteressant for faderen, og der kan beskrives "opdragelse" af børnene på en meget lidt indfølelse måde, nogle gange endog med egentlig straf, korporligt eller ved at lukke børn inde i mørke rum et stykke tid.

En far kan for eksempel mene, at børn skal lære at svømme "på den hårde måde". Ved at blive kastet ud i vandet, hvorefter børnene så selv skal lære at klare sig. Dette kan ske, selvom barnet tydeligt udtrykker at være bange for det.

Hvis moderen gør indsigelser eller siger sin mand imod, kan hun ligeledes blive straffet, enten korporligt eller på anden måde. Psykisk vold er almindeligt forekommende, som kvinderne oplever og beskriver det.

En yngre mand har i et andet medie for nylig beskrevet sin erkendelse af for nogle år siden at have udsat sin ekskæreste for psykisk vold, som også hans far gjorde før ham – over for moderen – og han ønsker nu gerne, at der bliver sat ind for at hjælpe kvinderne.

Nogle gange ser venner og familie til. De står udenfor og ser, hvilken vej det går, men de oplever ikke at kunne gøre noget, og det kan være voldsomt frustrerende, men det kan være meget vanskeligt at hjælpe kvinden, før hun selv er klar til at ændre sit liv.

Indtil da vil hun typisk bortforklare og bagatellisere det, der sker – måske fordi der også er gode stunder og en vis form for tryghed i relationen.

Der kan i nogle familier være tale om sociale fordele, idet nogle mænd med disse træk netop er kommet langt frem på den sociale rangstige, fordi de har

disse træk, og fordi de, nogle gange mere end andre, er i stand til at gå målrettet efter det, de ønsker sig.

Dette kan for nogen være vanskeligt at give slip på sammen med usikkerheden om, hvorvidt man som mor kan klare sig alene sammen med sine børn.

Derudover refereres nogle fædre for klart at have sagt til moderen, at hvis hun forlader ham, vil han gøre alt for at genere hende mest muligt.

Der er andre kvinder, som gerne vil ud af forholdet til faderen, og som taler med venner og familie om det, men da deres venner og familie hyppigt kun har oplevet den charmerende side af faderen, kan de ikke tro, at der kan være noget om det, som kvinderne fortæller.

Den virkelighed, jeg møder mor og børn i, er ofte præget af et højt konfliktniveau mellem forældrene. Fagpersoner, der prøver at hjælpe forældrene, arbejder som regel på at skabe samarbejde mellem forældrene. Det har de fleste lært, at man skal, tale sammen og lytte og samarbejde.

Den situation, at det i nogle familier faktisk ikke er muligt at samarbejde, og at forsøgene blot i stedet forstærker konflikten, er ikke altid tydelig nok for myndighederne. Børnene har i de familier, jeg har mødt, samvær med faderen, enten i faderens hjem eller overvåget på kommunen.

Gennemgående har der været voldsom stress for børnene i forbindelse med samværene. Fædre søger om mere samvær, om bopæl eller om (del i) forældremyndigheden. Idet fædre netop ofte er så charmerende og manipulerende, som Thomas Erikson beskriver, er det ikke kun mødre, der charmeres og manipuleres. Desværre gælder det også overraskende hyppigt pædagoger og lærere på børnenes skole, socialrådgivere i kommunen, læger, overvågere ved samvær, psykologer, der udfærdiger børnesagkyndige undersøgelser, jurister og psykologer i Statsforvaltningen og dommere i retterne. Også journalister kan lade sig manipulere eller charmere.

Et andet og ikke uvæsentligt aspekt i forhold til det, at de offentlige instanser ikke handler på de psykopatiske træk hos fædre, er, at disse fædre kan forekomme mere eller mindre truende overfor fagpersonerne. I og med at de nogle gange er højtplacerede på den sociale rangstige, kan det truende virke kraftigere, end det ellers ville gøre.

Nogle gange kan der opstå uenighed i en personalegruppe om, hvordan en sag skal håndteres, og det afhænger da af ledelsens forståelse og kompetence, på hvilken måde man forholder sig til både de to forældre og især til børnene.

Det er aldrig rart at risikere en sag eller en ubehagelig avisomtale, hvis man går efter det, ens mavefornemmelse egentlig siger, hvis det går en far med disse træk imod. Så det er helt relevant at gentage, at det både er vanskeligt og afgørende vigtigt, at man i alle sammenhænge kan genkende en psykopat og mennesker med disse træk.

Når det ikke bliver opdaget, og "krigen" mellem forældrene stoppet og samværet stoppet, går det ud over børnene. Netop manipulationen er så svær at opdage og for børn næsten umulig at gøre sig fri af. Børnene kan hjemme hos deres mor udvise voldsom stress før og efter samvær, det kan vise sig som søvnproblemer, mareridt, urenlighed og som mere eller mindre voldsomme adfærdsforstyrrelser.

Når en mor over for sagsbehandler eller andre fagpersoner redegør for de vanskeligheder, børnene udviser, bliver hun desværre ganske ofte mistroet. Man tænker, at hun er ude på at forhindre ordentlige fædre i at have samvær med deres børn. Der er givetvis mødre, der ønsker at forhindre ordentlige fædre i at have samvær med deres børn.

Men i de familier, jeg har mødt, er der tale om en helt anden dynamik, og det er yderst alvorligt for børnene, at der ikke skelnes her, så disse børn får den hjælp, de har så hårdt brug for for at kunne udvikle sig til hele mennesker.

I nogle familier kan der ske det, at konflikten mellem forældrene kommer til at fylde så meget, at ingen af de to forældre er i stand til at tage sig af børnene.

Det kan ende med, at børnene bliver anbragt uden for hjemmet med de følger, det kan have for deres udvikling.

Den gentagne traumatisering, som nogle børn i den beskrevne familietype udsættes for, kan give dem betydelige og livsvarige mén i forhold til personlighedsdannelse og i forhold til deres evner til at etablere nære og kærlige relationer til andre mennesker, herunder partnere og børn.